

μανίας ἐπεμψεν ἄλλην δύναμιν εἰς τὴν Παλαιστίνην. Διότι οἱ ἐχθροὶ κατεῖχον ὅλην τὴν Συρίαν καὶ ἄλλας ἐπαρχίας πολλὰς τοῦ Βυζαντινοῦ Κράτους.

Ἐκ δὲ τῆς Γαλλίας ἐκινήθη τῷ 1202 ἄλλη ἐκστρατεία εἰς τὴν ὁποίαν ἦτο καὶ ὁ συγγραφεὺς αὐτῶν Villehardouin.

Ἐπειδὴ δὲ ὁ Ἰσαάκ αὐτοκράτωρ τοῦ Βυζαντίου εἴχετο τότε τυφλωθεὶς καὶ ἡχμαλωτισμένος ὑπὸ τοῦ ἀδελφοῦ του Ἀλεξίου, υἱὸς τοῦ ἐζήτησε τῶν προτερχομένων σταυροφόρων τὴν βοήθειαν. Οὗτοι λοιπὸν λαυραργηγῆντες τὴν Χαλκηδὼνα, ἐκυρίευσαν τὸν Γαλατᾶν καὶ κατεσκήνωσαν ὑπὸ τὰ τείχη τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ἐν ᾧ ὁ στόλος τῶν Ἑννετῶν ἐκβιάσας τὴν πόλιν ἄλυσον τοῦ λιμένος εἰσῆλθεν. Ὅτε δὲ ἔπειτα ἀνηγορεύθη ὑπὸ τοῦ λαοῦ ὁ Μουρτζούφλος ἐκ τοῦ αἵτου τῶν Δουκῶν, οἱ Λατίνοι, οἵτινες εὕρισκοντο ἐκεῖ πλησίον, δραξάμενοι τῆς προφάσεως ταύτης ἐκυρίευσαν τὸ Βυζάντιον καὶ ἀνεγνώρισαν αὐτοκράτορα τὸν Βαλδουίν (1204) τῇ Δ'. κυριακῇ τοῦ πάσχα. Τότε οἱ ἰσχυροὶ καὶ διεκδικεῖν ἐπαρχίας ὁλοκλήρους ὡς κέρδος καὶ κτήσεις καὶ εὐθυμεύοντες.

Ἄλλ' οἱ Ἕλληνες, ἃν καὶ ἐκινήθησαν ἐξ ἐπιβουλῆς, οὐδέποτε ὁμῶς ὑπετάγησαν. ὅθεν τοῦ μὲν Ἀνδρόνικου ἡγεμόνος τις ἐκνήρυχθη ἡγεμὼν τῆς Τραπεζούντος, ὁ δὲ Λέων Σγουρβὸς δεσπότης τῆς Νικαίης καὶ Ἀρμενίας, ὁ δὲ Μιχαὴλ Ἀγγελος Κομνηνὸς ἡγεμὼν τῆς Νικαίης, ὁ δὲ Θεόδωρος Λάσκαρις, κυριάρχης τῆς Νικαίης, ἔπειτα συμμαχεσάντων αὐτῶν μετὰ τοῦ βασιλέως τῶν Βουλγάρων Ἰωαννικίου συνελθόντων ἐν Νικαίᾳ (1205) παρ' αὐτοῦ ἐμπροσθεν τῆς Ἀδριανουπόλεως ὁ Βαλδουίνος, ἐκ δὲ τῶν ἄλλων οἱ πλεῖστοι ἐστράγησαν, ὥστε ἡ δυναστεία αὐτῆς τῶν Λατίνων ἐκινδύνευε νὰ ἐκρίζωθῃ εὐθὺς μετὰ μίαν γενεάν.

Ἐν τούτοις ὁ πάπας (1213) ἀνεβρίβιζε τὸ πῦρ τοῦ πολέμου καὶ προέτρεπε τοὺς χριστιανούς εἰς νέαν ἐκστρατείαν. Ἄλλοι τότε ἡγεμόνες καὶ βασιλεῖς, καθὼς Ἀνδρέας Β' τῆς Οὐγγαρίας καὶ Φερδινάνδος Β' τῆς Γερμανίας ἐστρατολογήθησαν. ἦλθον δὲ πνιχθῶν καὶ ἄλλοι, ὅλον ἐκ τῆς Ὁλλανδίας καὶ Κολωνίας κτλ. ἀποπειρώμενοι νὰ κυριεύωσι τὴν Αἰγυπτιακὴν πόλιν Ταμίαν.

Ὁ Φρειδερίκος νυμφευθεὶς τὴν κόρην τοῦ τελευταίου βασιλέως τῆς Ἱερουσαλὴμ Βριένου, εἰσῆλθεν αὐτόθι καὶ λαβὼν ἐντὸς τοῦ ναοῦ τῆς Ἀναστάσεως τὸν στέφανον ἐτέφθη μόνος, ὡς ἀρωρισμένος ὑπὸ τοῦ πάπα.

Κατὰ τὸ 1247 ἄλλος βασιλεὺς τῆς Γαλλίας ὁ Λουδοβίκος Θ'. διαθέμενος τὰ τοῦ βασιλείου ἐξεστράτευσε κατὰ τῶν δυναστῶν τῆς Συρίας καὶ Αἰγύπτου. Ἄλλὰ νικηθεὶς ἡχμαλωτίσθη· ἐπελθὼν δὲ καὶ τὸ διώτηρον, ἀρ' οὐ ἐλυτρώθη, ἀπέθανε τῷ 1271 εἰς τὰ πέρας τῆς Καρχηδόνος, πολεμούμενος ὑπὸ τῶν Αἰγυπτίων καὶ Συριῶν ἡνωμένων. Ὅστε μετὰ 88 ἔτη ἐξέλιπον ἀντελῶς οἱ Φράγγοι ἐκ τῆς Ἱερουσαλὴμ, ἡ δὲ Κωνσταντινούπολις ἀπῆλλάτετο τῷ 1261 ἐκ τοῦ ζυγοῦ τῶν Λατίνων ὑπὸ Μιχαὴλ τοῦ Παλαιολόγου αὐτοκράτορος τῆς Νικαίης ὥστε ὁ Βασ. Βαλδουίνος βασιλεύσας 37 ἔτη ἠναγκάσθη νὰ φύγῃ εἰς τὴν πατρίδα του.

Ἐκτοτε ἔγεναν καὶ ἄλλαι τινὲς ἀπόπειραι πρὸς ἀ-

πελευθέρωσιν τῆς Παλαιστίνης, ἀλλὰ πᾶσαι ἀπέβησαν μάταιαι· διότι οἱ ἀλλόπιστοι ἦσαν ἤδη πανταχοῦ κραταῖοι καὶ ἀκαταγώνιστοι, ὅθεν καὶ μόνῃ ἡ μικρὰ Ἀσία ἔγινε τάφος ἐνὸς τοῦλάχιστον ἑκατομμυρίου σταυροφόρων.

Ἦτο κατ' ἐξοχὴν περίεργος ἐκείνη ἡ ἐποχὴ. Ἀπὸ καταβολῆς τῶν ἀνθρωπίνων πραγμάτων οὐδέποτε, καθὼς τότε, τὸ αὐτὸ πνεῦμα, ὁ αὐτὸς σκοπὸς, ἡ αὐτὴ ἐπιθυμία ἐκίνησεν ὡς ἐν σῶμα τασούτους λαούς καὶ εἰς διάστημα μαλιστα ὁλοκληρῶν αἰώνων. Κατ' ἀρχάς ζῆλος θρησκείας βεβαίως ἀνεζωπύρηνε τὰς ψυχάς· ὕστερον ὁμῶς καὶ μέχρι τέλους ἐνήργουν μόνον ταπεινότερα, ἢ καὶ ὅλως χαμαίεχλα πάθῃ, ὅσον ἡ φιλοδοξία, ἡ ἀκολασία ἐκβακχεύουσα μάλιστα τοὺς μοναχοὺς, ἡ ἐλπίς τοῦ πλουτισμοῦ εἰς τὰς εὐδαίμονας χώρας τῆς Ἀνατολῆς, πρὸ πάντων δὲ ἴσως ἡ ἀντιζήλια καὶ ὁ φθόνος. Διότι ἀρ' οἷον μετετέθη ὁ θρόνος τῶν Καيسάρων ἀπὸ τῆς Ῥώμης εἰς τὸ Βυζάντιον, χάσμα μέγα ἠνιόχθη μεταξὺ τῶν δύο τούτων ἐπικρατειῶν. Ἡ Δυτικὴ Ἐκκλησία δὲν ἔπαυσε νὰ ὑποβλέπῃ καὶ νὰ λυπῇ πολλαχῶς τὴν Ἀνατολικήν· ἐπειδὴ οὕτε τὴν δόξαν καὶ λαμπρότητά της ἐδύνατο νὰ ὑποφέρῃ. Τοῦτο δὲ κατεπώρθη κυρίως ἐπὶ τῶν σταυροφορικῶν πολέμων, ὅτε οὐδὲν εἶδος κακίας παρέλειψαν κατὰ τῶν Γραικῶν οἱ λεγόμενοι στρατιῶται τῆς πίστεως· ἀλλ' ἐνόμιζον οἱ ἐκκληροῦσιν ἱερὸν καθήκον συνειδήσεως βλάπτοντες καὶ κακοποιούντες τοὺς Γραικοὺς καθ' ὅποιονδῆποτε τρόπον, ὅθεν κατεπολέμησαν αὐτοὺς ὡς ἄσπονδοι ἐχθροὶ τόσῳ μᾶλλον ἐπικυνδύνως, ὅσῳ προσῆλθον ὡς φίλοι κατὰ τῶν Ῥαϊνόμενων καὶ συμπαθούντες εἰς τὰ δεινὰ τῶν.

Ἀλλὰ τίνες ἄρ' ἔτι διέπρεψαν μάλιστα αἱ τὸν πονηρὸν τοῦτον ἀγῶνα; Ποίους ὁ Πάπας εὗρισκε πάντοτε οὐχὶ μόνον προθύμους, ἀλλὰ καὶ ἱκανούς νὰ ὑπηρετήσωσιν εἰς τὰ διαβούλια του; Οὐχὶ τοὺς Ἰταλοὺς βεβαίως, διότι ἦσαν ἀδύνατοι· οὕτε τοὺς Γερμανοὺς, ἐπειδὴ ἐκινδύνουντο δυσκολώτερον. Ἀλλὰ τοὺς Γάλλους ὡς ἐξαίρετως ἀποτελοῦντας μεγάλην δύναμιν ἐκ πολλῶν καὶ μικρῶν κατὰ μέρος ἐπαρχιῶν, ὁρμητικῶς δὲ ἐκκαλεῖται κατὰ πᾶσαν περίστασιν ἀναδειχθέντας.

Καθὼς ὁ Πάπας Γρηγόριος XII οὐστήσεν ἀπὸ τοῦ XVI αἰῶνος ἐν Ῥώμῃ Ἑλληνοπαίδων σχολεῖον· ὅθεν ἐξῆλθον οἱ προσήλυτοι καὶ ἀποστάται Λέων Ἀλλάτιος καὶ Πέτρος Ἀρκουδίας καὶ Ματθαῖος Καρυόφυλλος καὶ ἄλλοι τοιοῦτοι πολλοὶ μυσταγωγῆντες πρωίμως τῆς λαοπλάνου ὑποκρίσεως τὰ ὄργια, ἀπὸ τῶν χρόνων ἤδη Φιλίππου τοῦ Αὐγούστου κατεστάθη καὶ εἰς Παρισίους σχολεῖον, ὅπου παιδία Ἑλλήνων κατηχούντο παρὰ τῶν Γάλλων τὰ δόγματα τῆς δυτικῆς Ἐκκλησίας διὰ νὰ χρησιμεύσωσι ποτε ὡς ἀποστολὴ αὐτῆς εἰς τὴν Ἀνατολήν, ἔχοντες δηλ. ἔργον καὶ χρέος ἰδιαιτέρον νὰ ἀποβουκολῶσι τοὺς ἀπλουστέρους τῶν Γραικῶν καὶ νὰ αὐξάνωσι τῶν προσηλύτων τὸν ἀριθμὸν· ὅθεν τὸ δίκτυον τῶν νέων τούτων ἀλιένων τῆς πίστεως ἐξήπλωτο ἀπὸ τῶν Ἑλληνικῶν νήτων μέχρι καὶ αὐτῶν τῶν παραλίων τῆς Συρίας.

Ὁ ζῆλος τῆς θρησκείας ἐνθουσίασεν ἰδιαίτερος τὰς